

טור מדד ספטמבר 2017

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

סקר מדד השלום של חודש ספטמבר התמקד בשלושה נושאים: במצב הרוח האישי והערכות הציבור לגבי מצב המדינה בהווה והציפיות לקראת השנה החדשה בתחומים השונים, במידת האמון של הציבור במוסדות ואישים מרכזיים במדינה וכן בקרבה או לחילופין הריחוק בין המגזרים השונים בחברה הישראלית.

מצב הרוח האישי בפרוס השנה החדשה: עם סיום השנה שחלפה ותחילת השנה החדשה מצב הרוח האישי של רוב גדול בציבור היהודי (87%) הוא טוב מאוד או די טוב. הבדלים קטנים בלבד בנושא זה נמצאו בין התשובות לפי גילם, מידת דתיותם או המיקום הפוליטי של המרואיינים היהודים בסקר. בציבור הערבי רוב ברור, אם כי קטן יותר (כ-70%), מגדירים גם כן באופן חיובי את מצב הרוח האישי שלהם בעת הזו.

מצבה הכללי של ישראל: גם בשאלה זו הרוח נושבת בכיוון החיובי אם כי בעוצמה נמוכה יותר מאשר ברמה האישית: בציבור היהודי כ-45% חושבים שהמצב הכללי כיום הוא טוב מאוד או די טוב, 38% שהוא "ככה-ככה", ו-15% בלבד שהוא די רע או רע מאוד. השוואה לממצאים מהשנה שעברה מראים כי המצב נותר ללא שינוי, עם ירידה מסוימת בשיעור המגדירים את המצב הכללי רע (מ-19% ל-15%).

בשאלה זו נמצאו הבדלים משמעותיים בין המחנות הפוליטיים: בימין ה"קשה" ובימין המתון יש רוב המגדירים את מצבה של המדינה טוב מאוד או די טוב. במרכז ובשמאל המתון השיעור הגבוה ביותר מגדירים אותו "ככה-ככה", ואילו בשמאל ה"קשה" הרוב מגדירים את המצב די רע או רע מאוד. בדומה לממצא מקביל בסקר מדד הדמוקרטיה לשנת 2017, הערכת הציבור הערבי בכללותו את מצב המדינה אפילו מעט טובה יותר מזו של כלל הציבור היהודי.

מה צופן לנו העתיד? בציבור היהודי הרוב (54%) מעריכים שהמצב בשנה הבאה יישאר בערך כמו בשנה שחלפה, כאשר היתר מתחלקים בין מי שסבורים שהוא יהיה הרבה או קצת יותר טוב (28%) לבין הגורסים שהמצב יורע (13%). כלומר, שיעור האופטימיים הוא למעלה מכפול משיעור הפסימיים, וגם זאת בדומה מאוד לממצאי השנה שעברה. שוב בציבור הערבי התחזית לשנה הבאה אופטימית יותר מאשר בציבור היהודי, 40% מהערבים גורסים כי יהיה טוב יותר בשנה הבאה.

גם כאשר מדובר בהערכות המצב הצפוי בתחומים ספציפיים בשנה שהתחילה זה עתה בהשוואה לשנה שחלפה, הרוב סבורים שהדברים יישארו שכפי שהם, אך בקרב מי שחושבים שהמצב כן ישתנה, קיימים הבדלים ניכרים בתחומים השונים בין שיעורי האופטימיות והפסימיות. כך, שיעור האופטימיים בקרב הציבור היהודי עולה על שיעור רואי השחורות בתחום הצבאי-ביטחוני (28.5% לעומת 12%) ובתחום המדיני-דיפלומטי (20% לעומת 18%). מנגד, בתחום החברתי-כלכלי שיעור האופטימיים נופל משיעור הפסימיים (19% לעומת 25%). דפוס דומה, אך עם פערים גדולים יותר, קיים בתחום חילוקי הדעות/השסעים בין חלקי הציבור השונים, כאשר רק 11% מעריכים שהמצב יוטב לעומת 37% המעריכים שהוא יורע.

נכונות לתת למדינה בעבר וכיום: ביקשנו מהמראיינים להביע הסכמה או אי-הסכמה לטענה כי "פעם הישראלים היו מוכנים לתת למדינה הרבה יותר ממה שהם מוכנים לתת לה היום". רוב גדול (61%) בציבור היהודי הסכימו עם טענה זו, שעה ש-34.5% לא הסכימו עמה. שיעור המסכימים להיגד זה בשמאל, עולה במידה ניכרת על זה שבימין, אם כי גם כאן מדובר ברוב של מסכימים. שיעור מי שלא ענו על שאלה זו בציבור הערבי (24%) מונע מאתנו להסיק לגביו מסקנה כלשהי.

דאגת המדינה לחלשים אז והיום: ומה דעת הציבור על מידת הדאגה של המדינה לקבוצות החלשות בעבר ובהווה? רוב (52%) בציבור היהודי אינם מסכימים לטענה שפעם מדינת ישראל דאגה יותר לקבוצות החלשות מאשר כיום. פילוח התשובות לפי מחנה פוליטי מראה כי בקרב מי שמיקמו עצמם בימין מעל 60% אינם מסכימים עם הקביעה הזו, שעה שבקרב מי שמיקמו עצמם בשמאל רוב, אם כי מעט קטן יותר, מסכימים עמה. גם בציבור הערבי יש רוב (54%) המסכימים שבעבר המדינה דאגה יותר לחלשים, אולי בהשפעת הזיכרונות החיוביים שיש להם מתקופת כהונתו של ראש הממשלה יצחק רבין, שמחקרים מורים שזכורה לציבור זה כמעין "תור זהב".

אמון בגופים ואישים: כמנהגנו מדי זמן בדקנו את מידת האמון של הציבור בששה מוסדות ואישים מרכזיים במדינה. כבעבר, מידת האמון הגבוהה ביותר של הציבור היהודי היא בצה"ל - 89% נותנים בו הרבה מאוד או די הרבה אמון. אחריו בסדר יורד, נשיא המדינה רובי ריבלין (70%), בית המשפט העליון (54%), ראש הממשלה נתניהו (49%), הרבנות הראשית (28%), ומנהיג המחנה הציוני אבי גבאי (24.5%). יש לציין כי שיעור מי שלא השיבו על השאלה לגבי גבאי היה גבוה ביותר (26%), ככל הנראה משום שהוא עדיין לא מוכר די הצורך ולפיכך אין להיחפז ולהסיק מסקנות לגבי מעמדו הציבורי. ואף על פי כן, מן הראוי לציין שלפחות בעת הזו שיעור האמון בנתניהו במחנה הימין (כ-70%) גבוה יותר מאשר האמון בגבאי במחנה השמאל (כ-50%).

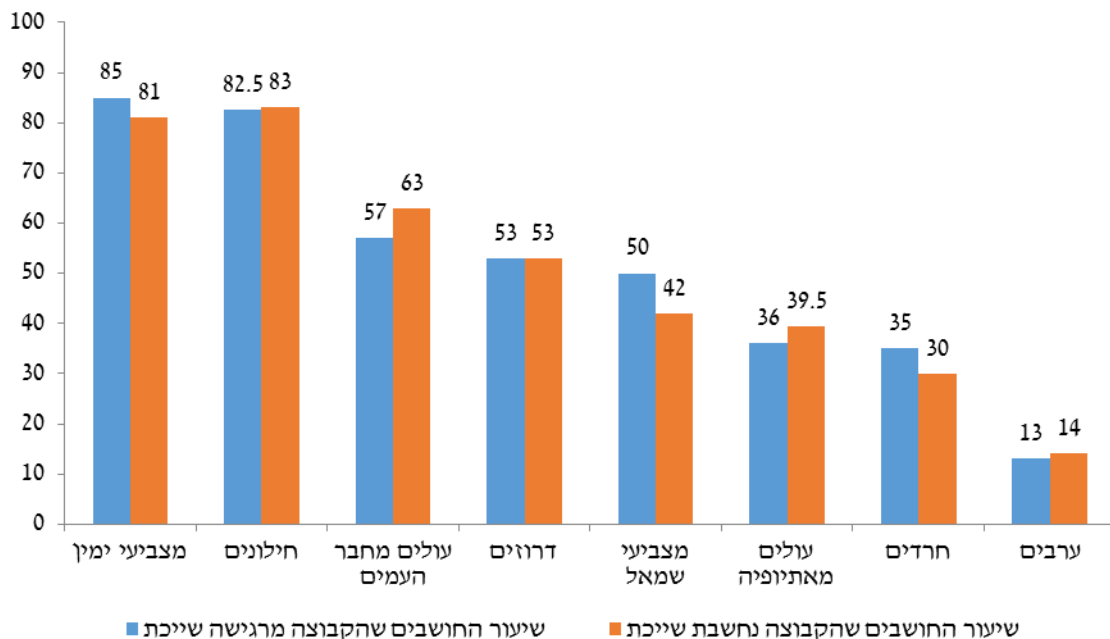
סולם האמון של הציבור הערבי הוא שונה לחלוטין: בראש ניצב בית המשפט העליון (60.5% מהערבים נותנים בו הרבה מאוד או די הרבה אמון), אחריו בית הדין השרעי/המשפט הקאנוני (50.5%), נשיא המדינה ריבלין (42%), צה"ל (37%), אבי גבאי (19%) ובתחתית – ראש הממשלה נתניהו (16%).

ריחוק וקרבה בחברה הישראלית: רצינו לבדוק באיזו מידה הציבור היהודי חושב שקבוצות שונות חשות כיום חלק מהחברה הישראלית וכן עד כמה קבוצות אלה נתפסות על ידי הכלל כ"שייכות" לחברה הישראלית. שמונה הקבוצות שבדקנו היו: חרדים, ערבים, מצביעי שמאל, עולי חבר העמים, עולי אתיופיה, דרוזים, מצביעי ימין, וחילונים. התרשים הבא מציג, זה ליד זה, את השיעור בציבור היהודי המעריכים כי הקבוצה מרגישה עצמה חלק מהכלל הישראלי ואת שיעור החושבים שהיא אכן נחשבת על ידי אחרים כשייכת אליו. כצפוי, הפערים בין הקבוצות - הן ביחס לתפיסת תחושת השייכות שלהן והן ביחס לתפיסת השייכות שלהן ע"י כלל הציבור - גדולים ביותר. בראש הטבלה בשני המובנים נמצאים מצביעי הימין והחילונים ובתחתיתה - הערבים. יתר על כן, קיימת חפיפה כמעט מלאה בדירוג הקבוצות בשני סולמות השייכות. בשני מקרים בעלי מאפיין דומה – העולים מחבר העמים והעולים מאתיופיה – הערכת הציבור היהודי היא שקבוצות אלה נחשבות על ידי אחרים כחלק מהחברה הישראלית יותר מאשר הן חושבות כך על עצמן. לגבי מצביעי השמאל

והחרדים התמונה הפוכה: לפי התשובות בסקר ההערכה היא שהן חושבות עצמן כחלק מהחברה יותר מאשר האחרים רואים אותן שייכות לחברה הישראלית.

מעניין לציין כי שיעור הערבים המעריכים כי קבוצתם מרגישה חלק מהחברה הישראלית הוא יותר מכפול מהשיעור המקביל בציבור היהודי (34.5% לעומת 13%). ואולם, המשיבים הערבים הם מפוכחים לגבי היחס כלפיהם – רק 21% סבורים כי הקבוצה שלהם נתפסת על ידי הציבור היהודי בחלק ממנו (שיעור היהודים המקביל הנו 14%). הדיסוננס בקרב החרדים הוא גדול עוד יותר מאשר בקרב הערבים: 61% מהם טוענים שקבוצתם מרגישה עצמה חלק מן הכלל הישראלי בהשוואה ל- 35% בלבד החושבים כך מכלל המדגם היהודי. יתירה מזו, 42% מהמשיבים החרדים סברו שהכלל רואה בהם חלק מהחברה הישראלית שעה שמכלל המדגם היהודי רק 30% מעריכים זאת כך. מכל מקום, המסקנה העולה מן הדברים היא שבחברה הישראלית קיים כיום מדרג ברור ולא שוויוני של שייכות.

תרשים החודש: מידת השייכות לחברה הישראלית לפי קבוצות: שיעור הסבורים שהקבוצה מרגישה עצמה חלק לעומת שיעור הסבורים שהיא נחשבת בעיני אחרים שייכת לכלל הישראלי (% , מדגם יהודי)

מדד המשא ומתן: 46.3 (יהודים) 43.7

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון ואינטרנט על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 25-26 בספטמבר 2017, בקרב 600 מרואיינים, המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - 1.1% ± ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>